

Siska Mulder

# ZUS



Eerste druk november 2005  
Tweede, gewijzigde druk februari 2009  
Derde, gewijzigde druk januari 2015

ISBN 978-90-225-7192-7  
ISBN 978-94-6092-674-7 (e-boek)  
NUR 305

Omslagontwerp: b'IJ Barbara  
Omslagbeeld: © Lia G / Arcangel Images  
Zetwerk: Mat-Zet bv, Soest

© 2005 Siska Mulder  
© 2015 Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Donna:

*God... nobody told us life was going to be like this.*

James:

*Maybe nobody knew.*

*Go for a ride?*

Twin Peaks

Voor M.

# PROLOOG

Wanneer was het moment? Nu? Dertig jaar geleden werd ik op het meest vervloekte dagdeel van de week geboren: maandagmorgen. Mijn moeder had zo hard geperst dat ze bijna bewusteloos raakte. De dienstdoende arts in het ziekenhuis ontdekte net op tijd dat ik klem zat met mijn schouder en trok me met geweld naar buiten. Verfrommeld, blauw aangelopen van benauwdheid kwam ik ter wereld. Terwijl mijn moeder van vermoeidheid wegzakte, greep mijn vader zijn kans en vernoemde me naar zijn oudtante Annie. Zo werd ik Annie Woud; ik haatte mijn naam vanaf het moment dat ik kon praten. Een magere start die niet veel goeds beloofde. En toch: wie zei dat ik geen zondagskind kon zijn? Mensen waren in staat om te veranderen, ik was in staat om te veranderen. Ik moest alleen nog even wennen aan het idee.

Het was alsof ik al die jaren in een vliegtuig rondjes had gedraaid boven de aarde en nu eindelijk de parachutesprong durfde te wagen. Wat had ik veel gemist. Ik was dertig jaar, verdomme: geen meisje meer, maar een vrouw. Waar was ik al die tijd nou eigenlijk bang voor geweest? Ik begreep niet waarom ik zo lang had gewacht.

Ik voelde me niet altijd zo sterk, eerlijk gezegd. Ik had niemand meer om me achter te verschuilen. Diep in mij zong een zeurderig stemmetje: je kunt het niet, je durft het nooit. (Aanzwellende violen.) En het achtergrondkoor zette het refrein in: je bent Annie Woud, vergeet dat niet! Met al mijn kracht probeerde ik mijn innerlijke plaaggeest het zwijgen op te leggen.

Ik had er goed over nagedacht. In aanvang zou het kunstmatig voelen, onecht, maar dat ging vanzelf over. Om te beginnen moest ik de omstandigheden veranderen. De breuk zou radicaal zijn en definitief.

Ik droomde vaak over wolken, de laatste tijd. Ik zag ze vanaf grote hoogte, als ik ze probeerde te volgen met mijn ogen werd ik duizelig. Steeds weer nieuwe slierten wit waaiden in razend tempo voorbij. En de wind! Hij trok aan me, zoog, bulderde. Gek genoeg voelde ik geen angst.

Ik stelde me voor dat mijn oude ik met bange ogen toekeek, terwijl ik vol vertrouwen in de deuropening van het vliegtuig stond. Het was een beeld dat me beviel. Als ik aan die kleine, angstige Annie dacht, kreeg ik bijna medelijden. Zij was iemand die ik ooit goed had gekend, maar nu leek ze een vreemde voor me.

Ik geef het toe. De waarheid was dat ik haar niet langer wilde kennen.

Ja?

Ja.

Zeker weten?

Zeker weten.

O ja zeker, ik was klaar om de sprong te wagen.

Beneden wachtten de toeschouwers gespannen mijn vrije val af, ik wilde ze niet langer laten wachten.

Vanuit de diepte hoorde ik hen scanderen: Jump, An, jump!

Daar ging ik.

DRIE MAANDEN LATER

# 1

Op de dag van mijn sollicitatie hield de winter zich schuil. Ik besloot de fiets te nemen. Ik droeg een strak gesneden pak dat volgens de verkoopster succes uitstraalde. Tijdens de fietstocht liet ik mijn jas openwaaien, zo mild was de wind. Een boom probeerde zijn naaktheid te verhullen met een paar groene bladeren. Ik dacht niet aan de vragen die zouden volgen, of aan de mogelijke antwoorden. Flarden van gesprekken waaiden voorbij. Sarah Jessica Parker heeft haar beste tijd gehad. Ik vraag me af waar het met dit land naartoe gaat. Als Amsterdam niet bestond, was ik al lang geëmigreerd. Op mijn netvlies zwom de alleenstaande zwaan die 's zomers in de gracht voor mijn huis dobberde, zonder dat hij ergens naar op weg leek. Ik moest nodig boodschappen doen – zelfs het eenzame pak melk in de koelkast was over de houdbaarheidsdatum.

Het reclamebureau bevond zich op de begane grond van een anoniem jaren-zeventiggebouw, maar een bescheiden logo op de gevel vertelde me dat ik aan het juiste adres was: T.O.M. Ik



morrelde omstandig aan mijn fietsslotsen, deed mijn jas dicht en toen weer open.

Vanaf het moment dat ik door de schuifdeuren liep, zette ik mijn benen aandachtig schuin voor elkaar. Ik nam de tijd om de ruimte te veroveren, stap voor stap. Het duurde even voor mijn ogen gewend waren aan het rode licht; het leek of ik bij een boudoir solliciteerde, in plaats van bij een reclamebureau. Een levensgroot aquarium met vissen in snoepkleuren deed dienst als balie, het hoofd van de receptionist stak er nog net boven uit. De huid van zijn gezicht leek doorboord met dunne staafjes, alsof hij zojuist door een acupuncturist onder handen was genomen, en zijn haar stak in zorgvuldig geföhnde pieken omhoog. Hij dirigeerde mij met een slap handje naar zich toe, zijn stem galmde onnatuurlijk hard in de open ruimte.

‘Hi, ik ben Ricardo. Wat kan ik voor je doen?’

‘Mijn naam is An Woud,’ zei ik. ‘Ik kom solliciteren als secretaresse, ik heb een afspraak.’

‘Met Tom Loontjes? Hij komt zo bij je.’

‘Dank je. Trouwens, mijn complimenten, je haar zit goed vandaag.’

Ricardo voelde voorzichtig aan zijn pieken, alsof hij er niet zeker van was dat ze er nog zaten. Ze veerden automatisch terug.

Ik wachtte op een zwartleren bankje met een stalen frame en las een tijdschrift zonder de inhoud te registreren. Het duurde even voor me de ontwerper van de bank te binnen schoot, een naam die me een week geleden nog niets had gezegd: Le Corbusier. Wat vond ik van hem? Een beetje kil en zakelijk, maar precies goed voor deze ruimte.

Noem een slechte eigenschap van jezelf. Dat ik me volledig in mijn werk kan verliezen. Omschrijf wat voor werknemer je bent. Ik ben een harde werker die zich vanzelfsprekend inzet voor het team.

Toen ik eenmaal tegenover de creative director zat, vergat ik mijn zorgvuldig voorbereide antwoorden. Ik verlangde naar een zonnebril. De banken, de lampen, de gietvloer en het bureau: alles in het kantoor was wit. Ik richtte mijn blik op het schilderij aan de muur, maar zelfs daar trof ik geen spatje kleur. Wit op wit, het reliëf wist ik pas te onderscheiden toen ik voor de tweede keer keek. Alleen de zwarte bril van de creative director bood houvast. Tom Loontjes zag eruit alsof hij de afgelopen jaren louter had geleefd op kruidenthee en sigaretten, zijn magerte verdiepte de scherpe lijnen in zijn gezicht. Hij droeg het uniform van de artistieke keling: een strakke coltrui met een spijkerbroek die ongetwijfeld van een designer was – ik vroeg me af van welke.

‘Ik ben Tom Loontjes. Just Tom voor jou.’

Met zijn overdreven intonatie leek hij een homo te persifleren. Ik aarzelde.

‘An Woud,’ zei ik toen. ‘Just Woud voor jou.’

Ik schrok van mijn eigen antwoord maar hij lachte.

‘Zin in latte?’

Ik begreep de vraag pas na een paar seconden. Café latte, koffie met melk. Tom bewoog zich door de witte ruimte met de heupbewegingen van iemand die zich bekeken voelt. Ik stelde me voor dat op de plaats van zijn knieën en heupen scharnierpunten zaten, net als bij de goedkope imitatie-Ken waarmee ik

vroeger speelde. De spijkerbroek bleek van Dolce & Gabbana. Op een lange witte tafel stond een enorm espressoapparaat dat Tom zelf bediende. Het leek me een goed teken, tenzij hij aan de slag ging bij gebrek aan een secretaresse om hem te bedienen, dat kon natuurlijk ook. Het apparaat maakte ons het spreken tijdelijk onmogelijk; eerst blies het de koffie naar buiten, daarna stoomde het grommend de melk. Tom presenteerde Italiaanse amandelkoekjes, zo droog en hard dat ik ze na één kauwpoging met rust liet. Zelf nam hij geen koekje.

Na dat ene, ongeplande antwoord wist ik een nonchalant gesprek te voeren. Ik liet namen vallen van hedendaagse kunstenaars, noemde de ontwerpstudio die het reclamebureau had ingericht, complimenteerde de creative director met zijn bril, zijn visie, zijn beslissing om mij uit te nodigen voor een gesprek – en vroeg me af waar ik dat vandaan haalde. Tom Loontjes lachte een rij Prodent-tanden bloot, boog vertrouwelijk voorover.

Voor ik het wist, zat hij naast me op de bank en leunde zijn knokige been tegen dat van mij. Ik inhaleerde zijn geur, een gemengd parfum van sigarettenrook en musk. Als hij praatte, trok zijn voorhoofd vol rimpels, alsof hij twijfelde aan het waarheidsgehalte van zijn eigen woorden. Hij rookte zijn sigaretten tot het filter en tipte de as in de kom van zijn hand. Na vijftig minuten wist ik dat Tom een oesterallergie had, net had gebroken met zijn fanatiek vreemdgaande vriend en niet meer geloofde in ware liefde. Hij zette een fles martini tussen ons in op de vloer, schonk twee glazen halfvol. Toen hij klaar was met zijn verhaal vroeg hij: ‘Maar wie ben jij eigenlijk?’

Deze opmerking stond niet in De 153 meest gestelde sollicitatievragen. Ik zocht naar een antwoord, klapte de vakjes in mijn hoofd een voor een open, maar de automaat bleek leeg. ‘Buig een kritische vraag om in jouw voordeel’, zei het boek. Ik ben iemand die zich volledig in haar werk kan verliezen. Ik ben een harde werker die zich vanzelfsprekend inzet voor haar team. Ik ben iemand die niet wegkomt met een stel gekunstelde antwoorden. Ik ben iemand die volledig met haar mond vol tanden staat.

Als een epilepsieaanval kwam de lach opzetten. Ik klonk niet als mezelf, herkende het geluid amper, probeerde de lach weg te slikken, maar dat wilde niet lukken. Ik kreeg het benauwd en mijn middenrif schokte; het einde leek nog lang niet in zicht. Door mijn half gesloten ogen zag ik het verbaasde gezicht van Tom. Hij verslikte zich, liep rood aan. Eindelijk een baan die ik wilde, een plek waar ik hoorde en nu liet ik mijn kans in duizend stukken vallen. Tom nam de bril van zijn neus en veegde de tranen uit zijn ooghoeken. Ik klopte hem op zijn rug, maar trok mijn hand snel terug. Hoe kwam ik erbij hem aan te raken? Het begon tot me door te dringen dat hij zich niet verslikt had in zijn woede, maar in zijn lach.

‘Hé Just Woud, wie ben jij eigenlijk,’ hikte hij.

En ik hikte terug: ‘Zeg Just Tom, wie ben jij eigenlijk?’

Als twee melige pubers bleven we de zinnen herhalen. We bereikten het stadium van de beurse buikspieren, het happen naar adem. Hijgend viel Tom tegen me aan, martini lekte over de strakke bank. Ik liet het glas uit mijn handen glijden en wist, nog voor het de grond raakte, dat het niet zou breken.

Vroeger was nog niet zo lang geleden, maar leek verder weg dan ooit. Als een wonderdoekje zogen de dagen alles op wat me voor de voeten kwam: gesprekken, ontmoetingen, gedachten. Voor ik het wist, was ik drie maanden verder. Tom en ik werkten die avond over. Het was al donker buiten. Wanneer ik in de ruit van de witte kamer keek, verbaasde de felheid van mijn blik me. Mijn huid was bleek, mijn wangen gloeiden; ik zag eruit alsof ik koorts had. Ik had voor de vorm een dictafoon op schoot, terwijl Tom op zijn sokken heen en weer rende. Een paar uur eerder had ik het definitief opgegeven hem te kalmeren.

‘Godverdomme, godverdomme,’ verzuchtte hij.

Het klonk als een gebed. Ik was volledig ingewijd: т.о.м. deed mee aan een pitch voor een reclamespotje, en de art-director had nog een paar uur om samen met de copywriter een briljant idee te verzinnen. Helaas lag zijn compagnon met griep in bed, dat gebeurde wel vaker met een deadline in het vooruitzicht. De art-director liet zich niet zien; de deur van zijn kantoor bleef angstwekkend gesloten. Tom schonk in de regel pas alcohol als de vijf in de klok zat, maar door de druk van de dreigende deadline ging de dop om vijf over drie van de martini.

‘Godverdomme, godverdomme.’

Op het moment dat Tom op zijn gemanicuurde nagels begon te bijten, stormde de art-director het kantoor binnen. Hij stond bekend als Bob, zijn dubbele achternaam kon niemand onthouden. Ik was hem een paar keer in de gang tegengekomen, maar het leek of ik hem al langer kende. Hij was zo’n

jongen die dat gevoel opriep, een prototype waarvan er meerdere op Aarde rondliepen. Op zijn hoofd zat een geblondeerd kapje haar dat op een toupet leek, en hij had de buik van een hoogzwangere vrouw. Bob liep recht op de designstoel af die werkeloos bij het raam stond. De frêle poten piepten angstig toen hij zijn volle gewicht erop losliet. Ik spande me in om de tekst op zijn T-shirt te lezen. In spiegelbeeld: I DON'T HAVE A CLUE.

Bob zwaaide wild met zijn armen, alsof hij een zaal tot stilte maande. 'Oké jongens! Pindacracks!'

Mijn maag trok samen in een vlaag van geluk: Bob had het niet alleen tegen Tom, maar ook tegen mij.

Hij schraapte zijn keel. 'Even concentreren: man ligt in diepe slaap, laten we hem Jaap noemen. De digitale wekker tikt de seconden weg en gaat keihard af: zes uur. Hij poetst zijn tanden onder de douche en rent met een kartonnetje melk in zijn hand naar de garage. Volgend shot: zijn auto wil niet starten. We zien Jaap achter de bus aan rennen die net wegrijdt. Uiteindelijk arriveert hij met een taxi bij het werk, een bouwplaats in the middle of nowhere.'

Bobs arm maakte een maaiende beweging en schetste een vergezicht, een Hollands landschap. Ik zag een bouwkeet tussen het graan, een onnatuurlijk blauwe lucht, een koe aan de horizon. Ik vermoedde dat dit beeld niet klopte en probeerde het te wissen, maar het graan bleef wuiven.

'Vervolgens zie je hem met een bouwhelm op zijn hoofd fanatiek aanwijzingen geven, terwijl achter hem de boel compleet instort.'

Bob zuchtte. ‘Nou ja, daar moet ik nog wat voor bedenken, maar de boodschap is helder.’

De verstelbare designstoel hing inmiddels bijna horizontaal. Daar lag Bob als een reusachtige baby in zijn buggy, zijn gezicht in een grimas alsof hij elk moment kon gaan krijsen. Ik was bang dat hij achterover zou vallen. Zijn schedel zou het beton raken en openspatten als een kokosnoot.

‘Enfin,’ zei Bob. ‘Jaap heeft een hel van een dag. Op een goed moment weet hij weg te sluipen. Hij pakt en passant een tijdschrift mee en sluit zich op in de wc. Je denkt dat hij wil gaan kakken. Duidelijk toch?’

Tom en ik knikten als brave kinderen.

‘Dan haalt hij een zakje Pindacracks te voorschijn.’

Bob worstelde zich omhoog, greep de leuning en maakte zich los uit de stoel, die van schrik achteruit reed.

Zijn arm maakte een wijds gebaar. ‘Pay-off.’

‘Nou, ouwe nicht, laat ons niet langer in spanning.’ Tom ging op de bank zitten en vouwde zijn handen, klaar om de goden te danken.

Maar ik zag het aan de nerveus schuddende wangen van Bob, aan de manier waarop hij het gehamsterde vet naar binnen zoog: de pay-off, de pakkende eindzin die de opdrachtgever definitief moest overtuigen, ontbrak nog. Ik schroefde de dop van de martini en vulde het glas van Tom bij, voor even de gediensstige secretaresse die met het equivalent van de koffiekannetjes rondging. Ik zocht een plaatsje naast hem en zei met krachtige stem: ‘Hè hè, ik zit.’

Het wit van de muren sloot me in. Ik zette de fles aan mijn mond en nam een slok.